

Mevduatı koruma kanunu

(*Resmî Gazete ile neşir ve ilânı : 5/VI/1933 - Sayı : 2419*)

No.
2243

Kabul tarihi
30 - V - 1933

BİRİNCİ MADDE — Türk kanunlarına tevfikân teşekkül etmiş olup elyevm faaliyette bulunmakta olan bankalar bu kanunun neşri tarihinden ve bundan sonra teşekkül edip faaliyete geçecek olan bankalar teşekküllerinden itibaren iki ay zarfında Maliye vekâletine birer beyanname vermeğe mecburdurlar. Bu beyannamelerde:

A) Bankanın unvan ve tesis tarihi,

B) Türkiyede ve cenebi memleketlerdeki merkez ve şubelerinin buldukları mahallerin isimleri,

C) Sermayeleri miktarile bunun ne kadarının tediye edilmiş ve ne kadarının henüz tediye edilmemiş bulunduğuşu,

Ç) Muhtelif nevi ihtiyat akçelerinin miktarları,

D) İştigal ettikleri muamele neveleri gösterilir.

Ayrıca beyannamelere bankanın teşekkülüne ait vesaik sureti musaddakaları ile son blâncoları raptolunur.

İKİNCİ MADDE — Cenebi memleketlerde teşekkül etmiş olup Türkiyede şube açmak suretile faaliyette bulunan veya bundan sonra Türkiyede şube açarak faaliyete geçecek olan bankalar da birinci madde hükmüne tâbidirler.

Bunlar tarafından verilecek beyannamelerde:

A) Bankanın unvanı ve hangi memleket kanununa göre teşekkül ettiği ve merkezinin bulunduğu mahal,

B) Türkiye dahilinde açtıkları şubelerin buldukları mahal ve bunların açılma tarihi,

C) Türkiyedeki şubelerine bu kanun mucibince tahsis ettikleri sermaye miktarları,

Ç) İştigal ettikleri muamele neveleri gösterilir ve şubelerinin açılmasına müteal-

İştigal ettikleri muamele neveleri gösterilir ve şubelerinin açılmasına müteal-lik vesaikim musaddak suretleri beyannamelere raptolunur.

Bu bankaların (C) fıkrası mucibince Türkiyede şubelerine tahsis ettikleri sermayenin türk parasına tahvil edilmiş olması lâzımdır.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İkinci maddede yazılı bankalardan elyevm Türkiyede müteaddit şubesi hali faaliyette bulunanlar bu kanunun neşri tarihinden ve bundan sonra müteaddit şube açmak suretile faaliyette bulunacaklar ikinci şubelerini açtıkları tarihten itibaren 45 gün zarfında Maliye vekâletine ayrıca bir beyanname vermek suretile Türkiye dahilinde bulunan şubelerinden birini bütün şubelerini temsile mezun ve salâhiyettar idare merkezi olmak üzere tayine mecburdurlar.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Birinci ve ikinci maddeler mucibince verilecek beyannameler üzerine Maliye vekâleti bu kanun hükümlerine tevfikân her bankanın mevduat kabulüne salâhiyettar olup olmadığını tayin ve beyannamelerin tevdi tarihinden itibaren bir ay zarfında keyfiyeti kendilerine tebliğ eder.

BEŞİNCİ MADDE — Mevduat kabul edebilmek için türk kanunlarına tev-fikan teşekkül eden bankaların tediye edilmiş sermayelerile bilûmum ihtiyat akçeleri balığının ve cenebi memleketlerde teşekkül edip Türkiyede şube açmak suretile faaliyette bulunan bankaların Türkiyedeki şubelerine tahsis edilmiş sermaye miktarlarının ilk tesis masarifi hariç olmak üzere:

Nüfusu iki yüz elli binden fazla olan şehirlerde en az 1 000 000 lira;

Nüfusu yüz binden fazla ve iki yüz elli binden aşağı olan yerlerde en az (500 000) lira;

Nüfusu elli binde fazla ve yüz binden aşağı olan yerlerde en az (125 000) lira;

Nüfusu elli binden aşağı olan yerlerde en az (50 000) lira olması şarttır.

Bir şehirde mevcut müteaddit şubeler bu hadlerin hesabında bir şube iti-bar olunur. Muhtelif şehirlerde şubeleri mevcut bankalar için bu madde mucibince aranacak sermaye haddi merkez ve şubelerini buldukları şehirlere ait hadler ayrı ayrı hesap ve cemedilmek suretile tesbit olunur.

ALTINCI MADDE — Bu kanunun neşri tarihinde tediye edilmiş veya Türkiyeye tahsis olunmuş sermayeleri beşinci maddede muayyen hadlere balığ ol-mayan bankalardan sermayelerini arttırmaya teşebbüs edeceklerini beyanname-lerle birlikte Maliye vekâletine bildirenler altı ay ve sermayelerini tezyit için esas mukavelenamelerini tadil zaruretinde oldukları takdirde bir sene müddet verilir ve bu müddet zarfında mevduat kabul edebilmek salâhiyetleri devam eder. Sermayeleri muayyen hadlere balığ olmamakla beraber arttırmak teşebbüsün-de bulunacaklarını bildirmemiş bulunan bankalarla kanunun neşri tarihinden itibaren üç ay nihayetinde sermayelerini arttırmaya teşebbüs edeceklerini bil-direrek müddet almış oldukları halde yukarıki fıkra mucibince sermayelerini arttırmamış olanlar müddetlerinin inkızasında ellerindeki mevduattan vadesiz-leri derhal ve ihbara tâbi olanları mezkûr tarihlerde ihbar edilmiş addedilerek muayyen ihbar müddetinin hitamında ve vadelileri de muayyen vadelerinin hu-lûlünde sahiplerine iadeye mecburdurlar. Her ne suretle olursa olsun bu mev-duattan sahiplerine iade edilemeyenler vadesi lâzımgeldiği tarihten itibaren iki ay içinde bankalar tarafından sahipleri namına Cümhuriyet merkez bankasına devrolunur.

YEDİNCİ MADDE — Mevduat kabulüne mezun bankalar hesaplarında, ti-carî mevduatla tasarruf mevduatını ayırmağa mecburdurlar. Alelûmum Devlet ve Devlet müessesatı ile idarei hususiye ve belediyelerin ve bunlara ait müesse-selerle menafii umumiyeye hâdim cemiyetlerin ve alelîtlâk banka ve şirketlerle ticarethanelere ait olmak üzere tacirlerin mevduatı ticarî mevduat ve bunlar-dan maadasının mevduatı da tasarruf mevduatı sayılır.

SEKİZİNCİ MADDE — Bankalar vadeli, vadesiz ve ihbara tâbi tasarruf mev-duatının karşılığını teşkil etmek üzere aşağıda gösterilen nisbetler dairesinde kasalarında karşılık ihtiyat bulundurmağa mecburdurlar:

A) Vadesiz veya en çok bir ay vadeli veya bir ay evvel ihbara tâbi mevdu-at için % 30,

B) Bir aydan ziyade veya bir seneden az vadeli veya bu müddetle ihbara tâbi mevduat için % 20,

C) Bir sene ve daha ziyade vadeli veya bu müddetle ihbara tâbi mevduat için % 10.

DOKUZUNCU MADDE — Tasarruf tevdiatının sekizinci maddeye göre ban-

kaca mahfuz tutulacak yüzdeleri o tevdiatın imtiyazlı karşılığı olup bankanın diğer alacaklıları tarafından bu karşılık haczedilemez.

ONUNCU MADDE — Bir bankanın kabul edebileceği tasarruf mevduatı yekûnu, tediye veya Türkiyeye tahsis edilmiş sermaye ile ihtiyat akçeleri mecmununun beş yüz bin liradan aşağı olan bankalarda üç mislini ve beş yüz bin liradan fazla olan bankalarda beş mislini geçemez.

Ziraat bankasile İstanbul Emniyet sandığının kabul edecekleri tasarruf mevduatı yekûnu bu iki müessesenin sermaye ve ihtiyat akçeleri mecmuuna göre hesap olunur.

ON BİRİNCİ MADDE — Türk kanunlarına tevfikân teşkil edilmiş ve edilecek olan bankalar Maliye vekâletinin tesbit ve müsaade edebileceği nisbeti geçmemek şartile sermayelerinin bir kısmını cenebi memleketlerde kullanabilirler. Bu müsaade her muamele için münferiden veya icabına göre her banka için muayyen hadlere kadar umumî bir şekilde verilebilir. Bu kanunun neşri tarihine kadar cenebi memleketlerde şube açmış olan Türk bankalarının bu şubelere tahsis ettikleri sermayeden ne miktarını mezkûr şubelere bırakabilecekleri Maliye vekâleti ile alâkadar banka arasında tesbit olunur. Cenebi memleketlerde teşekkül edip Türkiyede şube açmış olan bankalar, Türkiyedeki şubelerine tahsis ettikleri sermayeyi ve alâkâdar bankalar kabul ettikleri mevduatı cenebi memleketlerde plâsman ve tevdiat suretile istimal edemeyecekleri gibi Türk borsalarında koté olmayan esbân ve tahvilât iktisabında ve bunlara mukabil kredi küşadında kullanamazlar. Türk kanunlarına göre teşkil edilmiş bankaların cenebi memleketlerdeki şubelerine tahsis edecekleri sermaye aslı sermayelerinden tenzil ve bakiyesi beşinci maddedeki nisbetlere esas ittihaz olunur.

ON İKİNCİ MADDE — Türk kanunlarına tevfikân teşkil edilen ve tasarruf mevduatı kabul eden bankaların ihtiyat akçeleri sermayelerinin yüzde ellisine balığ oluncaya kadar safî kârlarından her sene en az yüzde beşinin ihtiyat akçesi hesabına tefrik ve ilâvesi mecburidir.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Hususî kanunlarla vazedilen hükümler ve Maliye vekâletile ve bankalar arasında yapılan muameleler müstesna olmak üzere hiç bir banka hakikî veya hükmî bir şahsa tediye veya Türkiyeye tahsis edilmiş sermaye ve ihtiyat akçesi mecmununun yüzde onunu tecaviüz eden bir meblâğ ikraz ve bu miktarı müteceviz kredi küşadına ve teminat itasına muvafakat edemez. Ancak umumî hizmetler ifa eden imtiyazlı şirketlerle belediyelere ve vilâyet hususî idarelerine ve menafii umumiyeye hâdim müesseselerle mülhak ve hususî bütçelerle idare olunan müesseselere veya menkul ve gayrimenkul kıymetler veya ticaret eşyası üzerine rehin ve ipotek mukabilinde her hangi bir şahsa yapılacak ikrazat ve küşadına muvafakat edilecek kredi ve verilecek teminat tediye veya Türkiyeye tahsis edilmiş sermaye ve ihtiyat akçeleri mecmununun yüzde otuzuna kadar çıkabilir.

Tediye veya Türkiyeye tahsis edilmiş sermaye ve ihtiyat akçesi yekûnu üç milyon liradan ziyade olan bankalar bu madde hükümlerinden müstesnadır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Bankalar üç aylık vaziyetlerini gösterir hesap hulâsalarını ve senelik blângolarını Maliye ve İktisat vekâletlerince müştereken tesbit edilecek formüle muvafık olarak tanzim ederler. Üç aylık hulâsalar bu devre muamelelerine dair birer raporla birlikte ve heyeti umumiyeye tayin edilen murakıplar tarafından tasdikli olarak taallûk ettiği devrenin bitimin-

dan itibaren nihayet üç ay içinde ve senelik blâncolarla kâr ve zarar hesapları da meclisi idare ve murakıpları raporlarıyla birlikte heyeti umumiyelerinin toplanma tarihinden itibaren bir ay içinde bankalar tarafından Maliye vekâletine verilir ve blâncolar aynı müddet zarfında biri resmî gazete olmak üzere en az iki gazete ile neşir ve ilân olunur. Enebi memleketlerde teşekkül edip Türkiyede şube açmış olan bankaların blâncı ve hesap hulâsaları Türkiyedeki muamelelerine münhasır olmak üzere idare merkezi ittihaz ettikleri şube tarafından tanzim ve murakıpları bulunmadığı takdirde mezkûr şube müdür ve başmuhasebecileri tarafından tasdik edilmek ve alelûmum bankalarca blâncı ve hesap hulâsalarında türk parası esas tutulmak lâzımdır.

ON BEŞİNCİ MADDE — Türk kanunlarına tevfikân teşkil edilmiş ve edilecek bankaların anonim veya hisse senetli komandit veya limitet şirket halinde olması şarttır. Hususî kanunlarla teşkil olunan bankalar ve emniyet sandığı bu kayitten müstesnadır.

ON ALTINCI MADDE — Bu kanun mucibince mevduat kabulüne mezu olanlardan maada hiç bir fert ve müessesese meslek edinerek mevduat kabul edemez. Ancak tasarruf sandıkları hakkındaki 1711 numaralı kanun hükmü mahfuz olduğu gibi resmî ve hususî daire ve müessesese ve şirketler de sırf kendi memur ve müstahdemlerine ait olmak üzere sıhî ve ictimaî yardım, ihtiyat ve tasarruf temini maksatlarıyla teşkil edilen sandıklar kendi azasına münhasır olmak üzere mevduat kabul edebilirler.

Bu kabîl sandıklar statüleri dahilinde faaliyette bulunmakla beraber mevcutlarının beş yüz liradan fazlasını millî bankalara tevdi mecburdurlar.

ON YEDİNCİ MADDE — Bankalar ile emanet veya hesabı cari suretile para kabul edebilecek bilûmum müesseselerde, mevcut naktî ve aynî mevduat ile emanet ve hesabı cari şeklindeki her türlü matlubat için, bu banka ve müesseselerin her sene başı, hilâfına tahrirî talepleri olmadıkça, ashabı namına hesap hulâsaları göndermeleri mecburudur. Bu kabîl mevduat, emanet ve matlubattan en son talep veya muamele tarihinden itibaren, on sene geçtiği halde ashabı tarafından aranılmamış olanları, bu müddetin hitamından itibaren altı ay zarfında, banka ve müesseseler tarafından sahiplerinin isim ve hüviyetleri ve malûm olan adresleri ve haklarının faizile beraber baliğ olduğu miktarlar gösterilmek suretile tanzim edilecek bir cetvel ile Maliye vekâleti emrine, Cümhuriyet merkez bankasına tevdi olunur. Bu kanunun neşri tarihinde, banka ve müesseseler yedinde bulunup, on seneden beri muamele görmemiş veya sahipleri tarafından aranılmamış olan mevduat, emanet ve hesabı cari şeklindeki her türlü matlubat hakkında da bu hüküm tatbik edilir.

Cümhuriyet merkez bankasına cetvelile birlikte tevdi olunacak bu kabîl haklar mezkûr banka tarafından tevdi tarihinden itibaren dört sene müddetle muhafaza ve bu müddet zarfında sahip veya varislerini tahkika çalışmakla beraber her sene başı ashabı namına tebliğat icra ve gazeteler ile de sahip veya varislerinin bankaya müracaatları ilân olunur. Dört sene hitamında sahibi veya varisi çıkmayan mevduat, emanet ve hesabı cari matlupları, Devlete intikal eder.

Türkiyede faaliyette bulunan bankalar, muamelelerini tasfiye etmek istedikleri takdirde, keyfiyeti gazetelerle ilân ve sahiplerine de tebliğ ederek ellerinde bulunan mevduat, emanet ve hesabı cari matluplarını vadeli olsalar bile vadelerini beklemeksizin, iki ay zarfında iadeye ve bu müddet zarfında sahibi müracaat etmeyen mevduatı Maliye vekâleti emrine, Cümhuriyet merkez bankasına tevdi mecburdurlar. Cümhuriyet merkez bankası, bu suretle tevdi olu-

nan tasarruf mevduatı hakkında bu maddede gösterilen on ve dört sene müddetlerine göre muamele eder.

ON SEKİZİNCİ MADDE — On yedinci madde mucibince Maliye vekâleti emrine, Cümhuriyet merkez bankasına tevdi edilmesi lâzımgelen mevduat, emanet ve hesabı cari matluplarını ketim, hile ve ihmâl veya sair bir suretle vaktinde ihbar ve tevdi etmeyen banka ve müesseselerden tevdi icap eden bu haklar muayyen bedel veya kıymetlerinin bir misli fazlasile istifasına ve yüz liradan aşağı olmamak üzere bin liraya kadar ağır para cezası alınmasına mahkûm edilir.

ON DOKUZUNCU MADDE — Bu kanun hükümlerinin tatbikına nezaret vazifesile mükellef olmak üzere Maliye ve İktisat vekâletlerince müştereken lüzumu kadar yeminli (bankalar murakıbi) unvanlı memurlar intihap ve tayin olunur. Bu murakıpler yeminlerini İera Vekilleri Heyeti huzurunda yaparlar.

Bankalar murakıplerinin haiz olacakları vasıfları ve şartları ve çalışma tarzları da Maliye ve İktisat vekâletlerince müştereken tesbit edilir.

Bankalar murakıpleri hiç bir suretle bankalardan mevduat sahiplerinin isimlerini havi cetvel isteyemezler.

Bankalar murakıplerinden teftiş ve murakabe münasebetile muttali olacakları sırları ifşa edenler Devlet teşkilât ve vazifelerinde ve bankalarda bir daha istihdam edilmezler. Bundan başka bu gibiler yüz liradan aşağı olmamak üzere bin liraya kadar ağır para cezası ve bir aydan aşağı olmamak üzere hapisle de cezalandırılırlar.

YİRMİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerine muhalif muamelelerde bulunan veya Maliye vekâleti yahut bankalar murakıpleri tarafından bu kanuna müsteniden istenen malûmatı vermekten istinkâf veya bankalar murakıplerinin serbestçe vazife görmelerine mümanaat eden bankaların salâhiyetli memurları ilk defasında yüz liradan aşağı olmamak üzere bin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilirler. Tekerrürü halinde bu ceza üç misline kadar çıkarılır ve mevduat kabulüne mezu olanların izinleri de Maliye vekâletince kaldırılabilir.

YİRMİ BİRİNCİ MADDE — Banka meclisi idare azalarının heyeti unumiyelerinden ve müdür, muhasip ve salâhiyetli memurlarının meclisi idarelerinden müsaade olmaksızın doğrudan doğruya veya dolayisile kendi bankalarile ticarî muamele yapmaları memnudur.

Bu hükme muhalif hareket edenler ve yukarıki fıkrada yazılı müsaâde almaksızın muameleyi yapan âmiri ita sıfatında bulunanlar yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezasına ve üç aya kadar hapse mahkûm edilirler.

YİRMİ İKİNCİ MADDE — Bilûmum banka memurlarından mensup oldukları müesseseye ait sırları ifşa edenler veya müesseseye müteallik malûmatı kendi lehlerine kullananlar üç aya kadar hapis veya bin liraya kadar ağır para cezasıyla veya bu cezaların her ikisile cezalandırılırlar.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Cümhuriyet merkez bankası muamelâtile murakabesi hakkında 1715 numaralı kanun hükmü mahfuzdur.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

YİRMİ BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

31 mayıs 1933

<i>Cumhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	<i>31 - V - 1933 ve 1/552</i>
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cumhuriyet Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	<i>31 - V - 1933 ve 1/543</i>
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları</i>	:	<i>Cilt Sayfa</i> <i>13 16</i> <i>15 415,431:435</i>